

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський державний університет
імені Петра Могили

НОВІТНЯ ФІЛОЛОГІЯ

№ 50

Затверджено як фахове наукове видання (журнал) ВАК України
01.07.2010 р. за № 1-05/-5

Журнал перереєстровано в Міністерстві юстиції України
як друкований засіб масової інформації
31.12.2009 р., свідоцтво – серія КВ, № 16493-4965 ПР

Миколаїв – 2015

Новітня філологія. – 2015. – № 50. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. – с.

Автори розвідок нетрадиційно аналізують актуальні тенденції у сучасних науках про слово – єдине знаряддя людини для об'єктивного пізнання буття – і через це відроджують забуте і значуще поняття «філологія» як синтез усіх вербальних дисциплін.

Друкується за рішенням вченої ради Чорноморського державного університету імені Петра Могили (протокол № 6 від 12 лютого 2015 р.).

Редакційна колегія:

- Головний редактор: **Науменко** Анатолій Максимович, д-р філол. наук, проф., зав. каф. теорії та практики перекладу з німецької мови ЧДУ ім. Петра Могили.
- Заступник головного редактора: **Мегела** Іван Петрович, д-р філол. наук, зав. каф. зарубіжної літератури Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, академік Академії Вищої школи України.
- Відповідальний секретар: **Муратова** Валерія Факімівна, канд. філол. наук, ст. викладач каф. теорії та практики перекладу з німецької мови ЧДУ ім. Петра Могили.
- Члени редколегії: **Кияк** Тарас Романович, д-р філол. наук, проф., зав. каф. перекладу з німецької мови Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка.
- Козловський** Віктор Володимирович, д-р філол. наук, проф., каф. германської філології Київського Національного університету ім. Тараса Шевченка.
- Корольова** Тетяна Михайлівна, д-р філол. наук, проф., директор Інституту мов світу Південноукраїнського Національного педуніверситету ім. К. Д. Ушинського (Одеса).
- Матвєєва** Наталія Петрівна, д-р філол. наук, проф. каф. англійської філології ЧДУ ім. Петра Могили.
- Піхтовнікова** Лідія Сергіївна, д-р філол. наук, проф. каф. германської філології Харківського національного університету.
- Пронкевич** Олександр Вікторович, д-р філол. наук, проф., директор Інституту філології ЧДУ ім. Петра Могили.
- Бровченко** Тамара Олександрівна, д-р філол. наук, проф. каф. англійської філології ЧДУ ім. Петра Могили.
- Гамзюк** Микола Васильович, д-р філол. наук, проф., декан перекладацького факультету Київського національного лінгвістичного університету.
- Говердовський** Владислав Іванович, д-р філол. наук, проф. каф. германської філології Харківського національного університету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 54003, м. Миколаїв,
вул. 68 Десантників, 10, ЧДУ ім. Петра Могили, корпус 11-204,
редакція «Новітньої філології»;
телефон: (0512) 767133, або 067 665 8363; Fax: (0512) 500069.
E-mail: naumenko_anatol@mail.ru

- © Науменко А. М.: назва видання,
його структура та графіка, 2014
Автори статей: тексти, 2014
© ЧДУ ім. Петра Могили, 2014

1.2. АНГЛІСТИКА

УДК 811.11.'38

Козлова, Ольга

РОЛЬ ФОНАЦІЇ У СТВОРЕННІ КОНФЛІКТУ

У статті зосереджено увагу на ролі фонації в англійському діалогічному мовленні, яка призводить до конфліктогенного загострення між учасниками комунікативного процесу. Розглянуто принципи, які порушуються через артикуляційний та акустичний аспект, що дозволяє краще зрозуміти природу діалогічного мовлення та вмотивувати суть конфлікту як лінгвістичного явища.

Ключові слова: артикуляція, діалог, комунікативні принципи, конфлікт, максими спілкування, тактика, фонація.

В статті сфокусовано увагу на ролі фонації в англійських діалогічних висказуваннях, яка призводить до конфлікту між учасниками комунікативного процесу. Розглянуто принципи, які порушуються через артикуляційний та акустичний аспекти, що дає можливість краще зрозуміти природу діалогічного мовлення, а також вмотивувати суть конфлікту як лінгвістичного явища.

Ключевые слова: артикуляция, диалог, коммуникативные принципы, конфликт, максимы речевого общения, тактика, фонация.

This article focuses on the phonation aspect within English dialogue which can cause a conflict between the participants. Also the communicative principles are considered separately in consequence of articulatory and acoustic aspects. It gives us an opportunity for better understanding nature of a dialogue and motivates the sense of the conflict as a linguistic phenomenon.

Key words: articulation, communicative principles, communicative maxims, conflict, dialogue, phonation, tactics.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що більшість сучасних лінгвістичних досліджень спрямовані на вивчення різних аспектів мовного спілкування, його прагмалінгвістичного аспекту, принципів спілкування у мовленні, але недостатньо приділено уваги аналізу фонації через призму конфліктогенного порушення «максим-принципу Кооперації».

Мета даної розвідки полягає у дослідженні конфліктогенної ролі фонації та її вплив на комунікативні принципи в англійському діалогічному мовленні.

Предметом дослідження є конфліктогенні прагмалінгвістичні характеристики різних видів порушень спілкування носіїв англійської мови, через які відбуваються порушення максим принципу спілкування.

Об'єктом – є фонація, яка має на меті створити конфліктну ситуацію в діалогічному мовленні.

Матеріалом дослідження є англійська художня література, а саме діалогічне мовлення, де присутні паравербальні складові.

Наукова новизна полягає в тому, що вперше розглянуто артикуляційні та акустичні чинники, які не сприяють дотриманню комунікативного «максим-принципу Кооперації» і є причиною конфлікту.

Основними завданнями даного дослідження є виявлення та опис, а також аналіз чинників «максим-принципу Кооперації», які порушуються учасниками під час ведення діалогу.

Новим є те, що досліджено порушення комунікативних принципів через непервильне або недоречне вживання паравербальних артикуляційних та акустичних елементів.

Звісно, що фонація – це сукупна активність органів мовлення, яка забезпечує виробництво звуків (артикуляційний аспект) та сукупність акустичних характеристик звуку; вона забезпечує його слухове сприйняття та аналіз (акустичний аспект).¹ Ознакою конфлікту є такі паравербальні артикуляційні складові: уповільнення або прискорення темпу, зміна тембру та гучності мовлення. Саме від комуніканта залежить збільшувати або зменшувати дані артикуляційні елементи для того, щоб розпочати чи загострити міжособистісний конфлікт. За їхньою допомогою можна також з'ясувати емоційний стан людини (розпач, роздратування, образа тощо).

Наступний приклад ілюструє зневагу до співрозмовника, але образи спрямовані тільки на реципієнта:

*But when he saw her who was waiting there, he **laughed scornfully** and said, 'Why, where is my mother? For I see none here but this vile beggar-woman.' And the woman answered him, 'I am thy mother.' 'Thou art mad to say so,' **cried the Star-Child angrily.** 'I am no son of thine, **for thou art a beggar, and ugly, and in rag**' (O.Wilde).*

Ми спостерігаємо порушення максим *великодушності* та *згоди*, оскільки репліки дитини домінують. Своїм криком та презирливою усмішкою дитина не дає можливості жінці, яка стверджує, що вона її мати, надати більше інформації та доказів.

Контакт може бути припинений уїдливою усмішкою у поєднанні з багатозначною фразою, чим демонструється погіршення стосунків:

'Hullo!' said Paul. 'I was looking for Captain Grimes,' said the little boy. 'Oh!' said Paul.

'I suppose you're the new master?' he said. 'Yes,' said Paul. 'I'm called Pennyfeather. 'The little boy gave a shrill laugh, 'I think that's terribly funny,' he said, and went away (E. Waugh).

Дитина навмисно порушує дистанцію з дорослою людиною своєю манерою спілкування, яка свідчить про недотримання максими *такту*. Принизлива усмішка та висловлювання із відтінком погрози руйнує симпатію.

Негативна артикуляція може бути викликана:

1) небажаними діями іншої особи:

'You have a wife?' 'There she is.' He gestures toward Pru. The girl drinks her in. 'She's terrific.' 'You could say that.'

'What does that tone of voice mean?' 'It means she's bugging the shit out of me' (J. Updike).

Співрозмовниця дозволила собі негативно висловитися про дружину свого опонента, не маючи на це певних доказів, прямо в очі. Це є прямим порушенням максими *скромності*. Відповідь чоловіка не була грубою, але тональність змусила співрозмовницю зрозуміти негативність свого висловлювання.

У наступному прикладі тон першого мовця вказує на те, що він не зацікавлений у діалозі і надає незрозумілу та розмиту інформацію, чим і змінює психологічний стан капітана на роздратування:

'I was thinking of our passengers,' he said, in the manner of a man clutching at a straw. 'Passengers?' wondered the Captain, gravely. 'What passengers?' 'Why, the Chinamen, sir,' explained Jukes, very sick of this conversation. 'The Chinamen! Why don't you speak plainly? Couldn't tell what you meant. Never heard a lot of coolies spoken of as passengers before' (J. Conrad).

2) обстановкою, що не сприяє веденню розмови:

'Why do you lower your voice?' 'What?' 'You lower your voice when you speak. You talk in whispers.' 'Oh.' 'I said, my eyes focused on the desk...' (C. NgoziAdichie).

Комунікант застосовує тактику зниження гучності голосу для того, щоб припинити діалог. Така тактика зазвичай використовується також для того, щоб змусити аудиторію сконцентруватися на важливості своєї промови: *'Who's going to England?' 'Oh for fucksake,' said Tam. 'Who's going to England?' repeated Mr Finlayson, raising his voice. 'Me.' 'When?' 'Tomorrow.'*

His father started up sharply. 'Well, you might have told me!' Tam began to ignore him, gathering up a clutch of pints (M. Mills).

У першій частині цього діалогу підвищення голосу досягло своєї мети, а у другій частині – ні. Син проігнорував інтенцію батька через відсутність належної поваги.

3) особистісним внутрішнім роздратуванням:

'Hello, Emily,' Sheila said carelessly, when she saw Lucy. 'Lucy,' Lucy corrected her. Sheila peered at her eldest more closely and still didn't seem convicted (K. Atkinson).

Зневажливий тон свідчить про негативне ставлення до особи, з якою відбувається спілкування. Така тональність свідчить про відсутність симпатії, яка в жодному разі не виявить доброзичливості.

Також при небажаному та нецікавому контакті людина може використовувати надмірну паузацію та «нейтрально-негативну» тональність:

'Are you married, Dr. Aziz?' she asked, stopping again, and frowning. 'Yes, indeed; do come and see my wife' – for he felt it more artistic to have his wife alive for a moment. 'Thank you,' she said absently (E. M. Froster).

Жінка дотримується всіх норм кооперативного спілкування, але ставлення до співрозмовника є негативним, про що свідчить її артикуляція.

Тон та гучність голосу можуть швидко змінюватися, і це є певною тактикою отримання потрібної інформації:

'Where was this house you cracked?' he asked coldly. The speck started shaking. 'Answer!' he yelled. 'Russel Square,' said Numps timidly. 'Name the cove you killed?' 'Hasel – something,' said Numps. 'Haseldich?' 'Might be...I, I can't rightly.' (E. Byrne).

Діалог-сварка відбувається на підвищених тонах з вживанням надмірної жестикуляції та лайливої лексики. Сильною образою у цій розмові стала остання репліка – риторичне запитання із негативно забарвленим змістом. Для підсилення ефекту в наступному прикладі мовець пошепки спрямував своє повідомлення прямо у вухо свого опонента:

'Boris the Spider!' I shriek, and he hitches and goes rigid, his clever hands pausing mid-stroke, his face at once blank and angry. 'Get off, you fucking bitch,' he squeals, flapping his elbows. 'You,' I hiss in his ear, 'are the result of a tragically misinterpreted amniocentesis. Did anyone ever tell you about that?' (T. Sullivan).

Як відомо, паравербальні засоби спілкування, такі як фатичне мовчання, відстань між комунікантами, пози, жести, міміка, сила голосу, тембр та дикція відіграють значну роль під час спілкування. Вербально мотивовані елементи-регулятори, як складові елементи, беруть безпосередню участь у мовному механізмі побудови діалогічного тексту,

його каркасу, інформативного змісту.² Ці засоби не тільки є будівельним матеріалом діалогічного мовлення, а й позбавляють його штучності, проте комуніканти часто нехтують їхньою важливістю, що призводить до загострення відносин між ними. Майже завжди співрозмовники несвідомо використовують їх у своїй повсякденній комунікації.

В умовах, коли комуніканти не мають спільного вербального каналу, кінесика та фонація можуть стати єдиними засобами спілкування.³ Якщо комуніканти розмовляють різними мовами, то вони звертаються до кінесики. Втручання в особистісний простір людини завжди про-вокує агресію та вживання негативної лексики. У разі недотримання правил проксемної поведінки та свавільного порушення особистого простору співрозмовника, спілкування переходить у негативне русло.⁴

Аналіз конфліктних ситуацій, представлених у художній літературі, показав, що конфлікти, в першу чергу, можуть бути спровоковані порушенням дистанції між опонентами, і в таких випадках конфлікт отримує продовження з певними негативними наслідками, такими, наприклад, як спричинення фізичного болю та вживання зниженої лексики.

Подальші наукові розвідки з даної проблематики можуть бути спрямованими на аналіз артикуляційних та акустичних елементів, що мають на меті неконфліктогенне ведення діалогу.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Большая Советская Энциклопедия (БЭС) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bse.sci-lib.com/>.
2. Гетьман З. О. Суттєві ознаки діалогічного тексту / З. О. Гетьман // Іноземна філологія. – Львів, 1991. – Вип. 102. – С. 35.
3. Богданов В. В. Речевое общение. Прагматические и семантические аспекты : [учеб. пособ.] / В. В. Богданов. – Ленинград, 1990. – С. 5.
4. Віротченко С. А. Вплив проксемної поведінки на досягнення комунікативної мети в конфліктних ситуаціях / С. А. Віротченко // Вісник Харківського державного університету імені В. Н. Каразіна. – 2003. – № 586. – С. 62.